

Perquè el Xaxu, malgrat ésser fet amb peces menudes i no gaire ben conjuminat; malgrat ésser, com podriem dir-ne, un esquitx d'home, era un músic complet, un artista de cap a peus, i aquest temperament musical innat en ell, aquesta compenetració absoluta de l'home i l'art, feia que no hi haguessin instruments els quals no dominés, o no els conegués la flaca, Tenora, fiscorn, flauta, trombó, contrabaix i ... aneu seguint que encara me'n deixo; aneu seguint que no acabareu la llista.

I sobretot i per damunt tots ells, ha havia la guitarra. Ah, la guitarra! El Xaxu era un virtuós i enamorat d'aquest instrument de cordes, de sonoritat profunda i harmoniosa. I a més a més, que la guitarra era per a ell l'amiga ideal de tots els dies i de tots els moments; era la companya inseparable a la qual confiava amorosament els seus més íntims secrets; era l'eina predilecta que li servia per a polir i arrodonir les melodies que creava la seva inspiració exuberant i fecunda, jo el recordo en la minúscula i atrotinada barberia que tenia instal·lada en una casa de la plaça del Sol d'En Sagué, amb els seus miralls de marcs descolorits i plens de taques i les llunes entelades per la vellúria, amb uns silons que cada vegada que un client si asseia, gemegaven i es plenyien, cansats de tants anys de servei; amb els marbes plens de tot un regitzell de brotxes, bacines, navalles, paquets de pòlvora, sabons, essències, pintes, tisoires, cosmètics, etc., etc.; amb el banc encoixinat que hi havia tot el llarg de la paret, a la part oposada d'on eren els miralls i damunt la tauleta de centre, posats de qualsevol manera. La Campana de Gràcia i L'Esquella de la Torratxa, els dos setmanaris republicans i furiosament anticlericals, bon tros rebregats de tant posar-hi les mans de tots ells que anaven a afaitar-se; i penjats a les parets amb tots els honors, el quadre de la República, litografia antiquada, amb moltes pretensions artístiques, i així mateix, els retrats d'En Salmeron, d'En Pi i Margall, d'En Castelar i en Ruiz Zorrilla (jo que el Xaxu havia estat sempre d'idees avançades); jo el recordo, repeteixo, els dies feiners de la setmana, dies durant els quals, els clients el deixaven una mica lliure, passar-se llargues hores assegut en una cadira de reixeta davant una taula que hi havia en un raconet de l'establiment i damunt la qual s'hi amuntegaven infinitat de partitures, amb la seva vella guitarra posada damunt les cames i fent-ne vibrar les cordes amb la punta dels dits, buscant pacientment uns acords, comprovant l'efecte d'un cant nascut uns moments abans, i una vegada trobat i comprovat, anotant-ho a corre-cuita en un paper de solfa posat damunt la taula. Així mateix naixien, humilment, i amb la mateixa senzillesa i humilitat es desenvolupaven i prenien forma i consistència, aquestes petites meravelles de l'art popular que són les sardanes d'El Xaxu.

Potser si que alguns esperits crítics i primmirats (que dissortadament mai en falten en aquest món de mones) voldran retreure-li certs defectes de tècnica i una certa lleugeresa de construcció, potser es una mica rudimentaris i que per tant, el conjunt de la seva obra sardanística podia ressentir-se d'aquesta elemental educació musical, però la frescor, l'enjogassament, l'espontaneïtat, la inspiració alada del nostre biografiat, el portaven sempre a fer desaparèixer, com per art d'encantament, les ínfimes traces d'una suposada i discutida insuficiència, i els vertaders amants de la sardana, els homes del terror, joves i vells, aple-